

רחצ א כתיב ובגד כלאים וכו'. משנה ריש פרק במלא דכלאים אין אסור משום כלאים אלא אמר ופסחים וכו' ואיכא למדק בדברי רבינו דפתח בקרא דובגד כלאים ופירש ש אין כלאים אלא ממזר ופסחים ומייתי ראיה מקרא ללא חלבה וגו' והוה ליה לומר מחללה אין כלאים אלא ממזר ופסחים דכתיב לא חלבה וכמו שכתב הרמב"ם ריש פרק עשירי ונראה דהרמב"ם דפוסק כרז נחמן בפרק התכלת (מנחות לו:) דבגדים של שאר מינים אינם חייבין בליית וכתנא דבי רבי ישמעאל דהואיל ונאמרו בגדים כמורה נספחם ופרט לך הכתוב באחד מהם אמר ופסחים אף כל אמר ופסחים וכדכתב בפרק ג' מהלכות זיית (ה"ט) אם כן קרא דובגד כלאים וגו' אינו לרין פירוש מין דאף כל אמר ופסחים אבל קרא ללא חלבה וגו' לא כתיב דיה בגד לרין לפרש ש דמיירי נאמר ופסחים בלבד אבל רבינו כתב בהלכות זיית (א"ר) ריש סי' טו כהר"ש (ה"י) זיית סי' י"ח דהלכתא כרבא דכל הבגדים חייבין בליית מן התורה וכרבנן דתנא דבי רבי ישמעאל אם ולפירוש זה יחא מה שהקשימי מעיקרא וגם יחא ליגא דמה נפיק מביניהון דמשמע דאחא לפרוש מאי ביניהו: והרמב"ם השמיט כל זה לפי שסמך על מה שפסק וכפ"י (ה"י) המושך בהם עגלה או אפן כלאחד לוקה וממילא משמע דכלל בגונא שהוא מושך לוקה ואם אינו מושך אינו לוקה והדבר ניכר לעין אם הוא מושך או אם אינו מושך:

הקרון בגופו ומסייע בהליכתו אבל אם קשרו בו בשערו פטור (י"ט) מפני שכואב לו אם ימשוך ואינו מושך:

הלכות כלאי בגדים

סימן רחצ

פרטי רחוי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] אין צמר אסור בכלאים אלא של רחלים ואילים: [ב.א.] יש דברים שאסורים זה עם זה מפני מראית העין: [א] משי אם הוא מותר עם צמר:

א כתיב ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך ואין

לכ"ל הר"ש. וק"ל כיון דפירש הר"ש דטעמא דאסורא משום דגוף אותו שאמר הקרון עוגע בקרון ומנהיגו כי קשרו בשערו מאי היו אדרבא כל שידמה את הקרון יומר לא יכאב לו כל כך ואפשר דקשרו בשערו דקאמר לאותו שהוא קשור לפני הקרון ומושכו קאי דכיון שאם ימשוך יכאב לו אינו מושך ונמצא שאין הקרון מתנהג אלא על ידי אותו שקשור אצלו הקרון בלבד דוחק ודקמי הירושלמי ומלאמי דהכי איתא התם רבי ירמיה עבי קשקן בשערן רבי יונה אמר איתפלגון רב ורבי יוחנן רבי יוחנן אמר מפני שזה טשא עלולתו של זה רב אמר מפני שנושאין את החבל שננתיים מה נפקא מן ביניהון קשרו בשערו מין על דעתיה דרב בן על דעתיה דרבי יוחנן פטור ומשמע לי דאחא למימר דאיכא ביניהו קשרו בשערו דלרב חייב [ב] מפני שעדיין זה טשא עלולתו של זה ולרבי יוחנן פטור שהרי אינו אלא בשערו ואין חבל ביניהם שנאמר שהם טשאים אותו והכי פירושו קשרו בשערו הוא דאיכא בין דעתיה דרב לדעתיה דרבי יוחנן דלמר חייב ולמר פטור ומה שכתב פטור ארבי יוחנן קאי

ולפירוש זה יחא מה שהקשימי מעיקרא וגם יחא ליגא דמה נפיק מביניהון דמשמע דאחא לפרוש מאי ביניהו: והרמב"ם השמיט כל זה לפי שסמך על מה שפסק וכפ"י (ה"י) המושך בהם עגלה או אפן כלאחד לוקה וממילא משמע דכלל בגונא שהוא מושך לוקה ואם אינו מושך אינו לוקה והדבר ניכר לעין אם הוא מושך או אם אינו מושך:

כתוב במרומת הגן סימן רצ"ח גוי בעל חוט מוליך עגלה דכלאים ופגע בו בדרך ורעה לדבר עמו נשאל לדבר עמו בקול רם ואין לחוש בדבר ואף על גב דכתב בהגהות סמ"ק (סי' ק"א) ק"ה דאמר סימן ק"ה דכתיב ללא קיימא לן שלפעמים הנהמות ממהרות ללכת מחמת הקול נוכל לומר דהגהה זו סבירא ליה כשאלמות פרשת אמור סימן ק"ה דכתיב ללא קיימא לן כרבי שמעון (שם מ"א): דכתיב אסורים אלא באסורי שבת בלבד אבל לחוספות (שם ק"י: ד"ה תלמוד) והר"ש (סי' טו) לאו שכתב בפרק סי' שרצים בהוכחות גמורות דכלל אסורים שנאמר קיימא לן כרבי שמעון שרצים אפילו בגונא דהגה' [ב] דהא לאו פסיק רישיה הוא וכ"כ בנדון דידן: אמנם נראה דיש לומר היכא שהמשא של ישראל והוא הולך עם העגלה ולפעמים כשהגלגלים נכבשים מלכת לא ילמדס היאך יעשו שילכו האופנים דיש לחוש הואיל ועסוק הוא בחייון ההליכה שמה ישכח ויעקב לנהמות שילכו בדרך העגלים לעשות וכן בכל הדרך שילך עם העגלה טוב שילך מרחוק משום האי חשש כי רגילות הוא שהעגלה כושבת או מתעכבת באפן או בגונא שלא מלך ע"כ:

רחצ א(א) כתיב (ויקרא י"ח י"ח) ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך ואין כלאים אלא הצמר ופסחים. משנה פרק במלא דכלאים (מ"א):

פרישה (י"ט) בפני שכואב לו אם ימשוך ואינו מושך. ז"ל בית יוסף וקשה לי כיון דטעמא דאסורא משום דגוף אותו שאמר הקרון עוגע בקרון ומנהיגו כי קשרו בשערו מאי היו אדרבא כל שידמה את הקרון יומר לא יכאב לו כשיהיה רטוק מן הקרון ואפשר דקשרו בשערו דקאמר רבא לומר לאותו שקשור לפני הקרון דכיון שאם ימשך יכאב לו אינו מושך ונמצא שאין הקרון מתנהג אלא על ידי אותו שאמר הקרון בלבד דוחק ודקמי עכ"ל (ואפשר דקשרו בשערו לא קאי אלא קאשרו מן הגד וטפי שפיר דיק. עד כאן הגיה):

חדושי הגהות

רצו [ב] יש לתמוה דהרי לפי הגהות מדברי הירושלמי שהביא הרמב"ם אפ"כ הו"ל למימר דלרב פטור דהא רב הוא דקאמר טעמא מפני שטשאים החבל שננתיים ומלאמי כמעט יום טוב (שם אות ט) שחמה על זה ואמ"כ כפ"י ח"ל ולכן אינה לפיכך לשון הירושלמי דהכי השמיט מה שהיה פטור שיש לו לומר וכן הוא רבי ירמיה עבי קשקן בשערן מה אפן קיימין אי נקשרו בשערו כן אנו אומרים אסור להרכיב בהמה ע"ג חבירה אי נקשרו החבל בשערו נאמר מפני שהן נושאין את החבל שננתיים רבי יונה אמר איתפלגון וכו' (כמו שהעתיק הרמב"ם) עד בין ע"ד דרב בין ע"ד דרבי יוחנן פטור ע"כ בירושלמי ואפ"פ שגם לפי דרכי קאי פטור אדעתיה דרבי יוחנן לא אחוש מלומר דלרין לגרום גבי ע"ד דרב חייב דפטי עדיף לומר שנשמט ע"י הקופר מינת חייב מלפני דוחק סי' זה דפטור קאי ע"ד דר"י וגבי רב לא קאמר כלום אבל מה שני"ל בפירוש דברי הירושלמי כן הוא דהא דקאמר הירושלמי מה אפן קיימין מדקוק על עשיא דרבי ירמיה דממ"נ היכי קאמר אי קשקן בשערן ר"ל שקושר הנהמות ימד שקושר האי בשערה ע"ג חבירה ופ"ד דאסור א"כ אף

הנהגות והערות

לא כ"ה בדפו"ר ובתה"ד. בדפוסים המצויים וברפוס דיהתרפורט גירסא אבל לחוספות הרא"ש והר"ן וכוונתם לרין בשבת (ס' ד"ה תי"א) לב' כ"ה בדפו"ר. ובלשון תה"ד "אי"כ הו"ה הגה"ה דסמ"ק שר"י וכו' ודלא כדפוס דיהתרפורט ויילגא שכתבו "אפילו בגונא דהנהגה"ו

כאן לנו יודעין פירושא דונבד כלאים וגו' מדבר נמר ופשימס
אלא מקרא דלא תלבש שעטנו וגו' ולאו מטעמא דשעטנו שעטנו
לגזירה שזה דהא חסיקא נפרק קמא דינמות (ד) דשעטנו להפנאה
אמא להמיר כלאים צליית ולמאי דמסיק נמי דאין עשה דומה לא

חעשה שיש בו כח בעיני קרא
דכלאים צליית דדמי לא חעשה
גרדא וכמו שכתב המוספות לשם
ד"ה שכן הכשר מזה (דף ו' א) אלא
דנלמד מקל וחומר ומה לבישה
דמחגי כוליה גופיה מכלאים אמרת
נמר ופשימס אין מדי אחריתא לא
העלאה לא כל שכן וכדאיתא סוף
פרק כמה מדליקין (שם כ) ומשום
הכי קאמר התם דרכ פפא דזומא
היא וזכו דעת רבינו שאמר ונגד
כלאים וגו' ואין כלאים אלא מלמך
ופשימס דכתיב לא תלבש וגו' כלומר
ואם כן קל וחומר הוא דהעלאה
נמי אינו עובר אלא מלמך ופשימס:
ב ופ"ש ואין נקרא צמר
פתם וכו'. ירושלמי הביאורו
הפוסקים מדכתיב במלכים (ב ג ד)

כלאים אלא הצמר ופשתים (ה) דכתיב (דברים כב יא)
לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדיו. ואין נקרא
צמר סתם אלא צמר רחלים ואילים אבל צמר
גמלים וארנבים וכיוצא בזה לא ואין נקרא
פשתים אלא סתם פשתן שאין לו שום כינוי אבל
אם יש לו כינוי אחר (ג) כגון פשתים שלם (ס"א
של ים) או קנבוס לא. ואף על פי שמן התורה
אין כלאים אלא בצמר ופשתים חכמים אסרו
משי עם צמר לפי שדומה לפשתים (א) וכן אסרו
כלך עם פשתן (ג) והוא מין צמר שגדל בכרכי
הים על האבנים שבים ודומה לצמר ואסרום
משום מראית העין שלא יאמרו על הלובשן
שהוא לבוש כלאים. וכתב א"א הרא"ש ז"ל
ומפני זה אסרתי באשכנז שלא לתפור בגד קנבוס
תחת בגד צמר (ד) לפי שאין בגד קנבוס

ומה שכתב ואין נקרא צמר סתם אלא צמר רחלים ואילים
אבל צמר גמלים וארנבים וכיוצא בהן לא. כן משמע במשנה
הנוכח וירושלמי (שם ה"א) מיימי לה מקרא שאין קרוי נמר אלא
נמר אילים בלבד א:

ב גרסינן נפרק ב' דכוכות (ח).
חל בת עו אין לוקין על זמרה
משום כלאים וכחז הרמב"ם (כלאים
פ"י ה"ג) אלא אסור הוא מדכריהם
מפני מראית העין:

א(ב) ופ"ש ואין נקרא פשתים
אלא פתם פשתן שאין לו
שום כינוי וכו'. ירושלמי פרק
נמרא (שם) הייתי אומר אפילו פשתן
של ים אפילו קנטס תלמוד לומר
נמר ופשימס מה נמר שאין לו שם
לוי אף כל דבר שאין לו שם לוי.
ח"ל הרא"ש בסוף פרק ט' דנדה
(כלא עדים ט"ו) פשתים דוקא
שאין לו שם לוי אלא לא פשתים
שלם בן ולא פשתים קנטס פירוש
מין פשתים הם הנקראים כך וכן
כתב ר"ש בפירוש המשנה (מ"א ד"ה

ירושלמי): ופ"ש ואע"פ שמן התורה אין כלאים אלא בצמר
ופשתים חכמים אסרו משי עם צמר וכו' וכן אסרו כלך עם
פשתן וכו'. משנה נפרק נמרא דכלאים (מ"ג) השיראים והכלך אין
בהם משום כלאים אלא אסורים מפני מראית העין: ופ"ש בשם
הרא"ש ופני זה אסרתי באשכנז שלא לתפור בגד קנבוס
תחת בגד צמר וכו' עד סוף הסימן. סוף פרק ט' דנדה (שם ט'
ז). וגם ר"ש כתב אין לאסור אותן לולאות שמשימין נכריל שהן
של משי דהיינו שיראים דעל כרחן אותן עדים של משי אין זה
שיראים שנתלמד שהרי מלויים בינוי הרבה ושיראים אינם מלויים (ד'
דמוכה נפרק כמה מדליקין (שם כ): וצ"ל פ"ש וכו' (מס'): וכן כתב
סמ"ג (לאין רפג דף פ ע"ד):

ת"ת

ומישע מלך מואב וגו' ומאה אלף אלים אמר:
ג ופ"ש ואין נקרא פשתים וכו'. גם זה פירושלמי: ופ"ש
של ים או קנבוס. כך היא גירסת מקצת ספרים ובמקצתם כחז
לא פשימס שלם ולא פשימס קנטס וכן הוא באשיר"י סוף פרק ט'
דנדה פירוש מין פשימס הם הנקראים כך וכן כתב הר"ש בפירוש
המשנה:

ד ואע"פ שמן התורה וכו'. משנה פרק נמרא דכלאים (מ"ג)
השיראים והכלך אין בהן משום כלאים אלא אסורין משום מראית
העין ומשמע דנדה לומר דאף השיראים והכלך אסורין זה עם זה
משום דדמי לנמר ופשימס וכן כתב הרמב"ם להדיא ריש פרק י'
(ה"א) וקשה דמדברי רבינו משמע דאין אסור אלא בשיראים עם נמר
או כלך עם פשתן. וי"ל דלא כתב כך רבינו אלא להורות דאיתכא
כלך עם נמר ושיראים עם פשתן אין שם אסור אפילו משום מראית
העין אלא שיראים עם כלך לא נרץ לפרש דממילא משמע דאסור
דלא עדיף משיראים עם נמר או כלך עם פשתן:

ה ופ"ש בשם הרא"ש ופני זה אסרתי וכו'. ז"ע במלכותינו זה מלוי נגד קנטס במקצת מקומות. אלא שלא נמלא מי שמכירו
להבין איזה פשתן ואיזה קנטס כי אם על המעט (אין) [אין] שרי לחפרו חמת עגד נמר דמשמע דבעיני דוקא דהכל מפרין ט

פרישה

הירושלמי ח"ל הייתי אומר אפילו פשתן של ים אפילו קנטס תלמוד לומר
נמר ופשימס מה נמר שאין לו שם לוי אף כל דבר שאין לו שם לוי
אלא הכ"ש והרא"ש כתב שלם: (ג) והוא מין צמר שגדל וכו'.
ח"ל הרמב"ם פרק י' דכלאים (ה"א) יש נכרכי הים כמו נמר שגדל
על האבנים שבים המלח גן מצינו כמצינו הזכר והוא כך ביותר וכלך
שמו ואסור עם פשתן משום מראית עין וכן השיירס וכו'. ועיין מדרשה:
(ד) לפי שאין בגד קנבוס מצוי באשכנז. ובמקומות דשכיפי שרי.
רמ"א (פ"ה) (וממדינת טהנן הימר עגד קנטס כי הוא מלי להב עד כאן
המגיה):

דרישה

רחצ [א] וכן אסרו כלך עם פשתן והוא מין צמר שגדל בכרכי הים וכו'. באורח חיים ריש סימן רס"ד (נג) כתב רבינו פירושו וכלך
דהוא פסולת של משי וכו' ושני אמוראים פליגי בהא בפרק כמה מדליקין (שם כ:). ואפשר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי
ונקט הכא פירושו דמאן דאמר דהוא מין צמר וכו' דהא מסתבר לומר דמשום הכי אסרוהו בכלאים עם פשתן ע"ש דרו"ק:

הנהגות והערות

רחצ [א] וצ"ע דגם צמר רחלים מקרי צמר סתם וכמבואר בפני משה
שם: [ב] וכו"ה בפירוש הר"ש אבל בירושלמי שלנו הגירסא של
ים. מעדני יו"ט (אות ג) וכו"ה ברפוס רילנא: [ג] וכתב המעדני יו"ט על
הרא"ש (סי' ד' אות י') יונראה לי דו"ש ים המלח לא נתחזן לאותו שכתוב
שהוא בארץ ישראל למורתו אלא כל הימים שהם מלוחים נתבוין וכו' יש

דכתב הרא"ש גבי משי והכי משמע נמי ממה שכתב הר"ש והסמ"ג גבי משי. ומו ז"ע דדילמא אין אסור משום מראית העין אלא בשנראה לעינים אבל כשהוא תפור מתחת הנגד שאינו נראה לא וכדאיתא בירושלמי (כלאים פ"ט ה"א) הביאו הרא"ש נפרק חמית (פ"ט ו) והר"ש פרק נחרא דכלאים (מ"ג) פשתן שנעשה נחמת לא יעשה אותה אימרא מפורסמת ונכרים ונכסות מותר ופירש הר"ש דהיינו לנטע פשתן ולארגו עם נגד של פשתן לכן ולנטע צפרהקיא משום דמיוזי כלאים ונכהאי גוונא נמי אסרו השיראין והכלך משום מראית העין דוקא צפרהקיא גם הר"ש שהמיר הלולאות של משי שמשימין בסרכל של אמר משום דעכשו הכל מכירין נהן הא לאו הכי אסור אינו אלא משום דהלולאות הן צפרהקיא ממון אבל נגד הקנטוס שפופרים חמת נגד הנמר אינו נראה והוי כמו צניעא נחרי חדרים דשרי ומיהו נראה דהרא"ש (שס) פוסק כרנ דכל שאסרו חמית מפני מראית העין אפילו נחרי חדרים אסור (שנא קמו): ודלא כרנ נקיס גאון ודמשמע מדברי הרא"ש נפרק חמית שמת ראית רב נקיס גאון ע"ש. ומכל מקום נראה לי דמדברי הרא"ש לשם יראה דדוקא היכא דאיכא חסדא דאיסורא דאורייתא אבל היכא דאיכא חסדא דאיסורא דאורייתא כההיא (כמוטמ ס.) דלינור שעלו טו קשקשים דעושה ללאחר יד ממעכו כרגליו ואינו חושש ואם כן הך חפירה דחמת הנגד כיון דאינו אלא כלאים דרבנן שהרי אינו שזור שרי ומדע שהרי הרא"ש המיר לתפור נחמית קנטוס דלקמן בסתם ש"ב ולא חשש משום מראית העין אלא בעל כרחך כיון דהתפירה צפשתן לנמר אינו אלא מדרבנן לא אסרינן לה צניעא משום מראית העין דהתפירה ודאי צניעא היא שאינו נראה לעינים חומי התפירה ואם כן הוא הדין חפירה נגד קנטוס חמת נגד נמר וכן עמא דבר:

רצט א(א) צמר רחלים וצמר גמלים שערבן זה עם זה וטוואם יחד וכו' עד ואם רובו קנבוס מותר עם הצמר. משנה נפרק נחרא דכלאים (מ"א). וכתב הרמב"ם (כלאים פ"ט ה"ו) אם היה הרוכז מן הגמלים מותר לערבו עם הפשתן מפני שזרם הכל זורח אמר גמלים ואין חוששין לשל אמר ג' המעורבים הם מפני שאינם חומי אמר: ומ"ש הי"בך מי שנתערב לו צמר עם פשתן מביא מין אחר ומערבו עמהם ומבטל אחד מהן. ירושלמי שס (ה"א) רבי יונה עולה נר ישמעאל בשס רבי אלעזר אמר ופשתים שטרפן אסור כיצד הוא עושה מנא ליערעל ועוד ד' אמר גמלים ומנעלן וכתב הרא"ש כסוף פרק ט' דנדה (כלאי בגדים פ"ה):

מצוי (א) באשכנז ויהיו סבורין שהוא בגד פשתן והאידינא מצויין בגדי משי בינינו והכל מכירין בו ה'. הילכך מותר לתפור בגדי משי תחת בגדי צמר (ה) וכן חומי משי בסרכל של צמר ע"כ:

סימן רצט

פרטי רחמי דיניס החבוארים בזה הסימן

[א] צמר רחלים וצמר גמלים שעירבן זה עם זה אם מותרים בפשתן: פשתן וקנבוס שעירבן זה עם זה אם מותרים בצמר: מי שנתערב לו צמר עם פשתן מה תקנתו: בגד שהשתי של משי והערב של פשתים אסור לתפור עם הצמר: [ב] בגד של צמר גמלים וארג בו חוט של צמר במקום אחד ובמקום אחר ארג חוט של פשתן:

א צמר רחלים וצמר גמלים שעירבן זה עם זה וטוואם יחד א' אם הרוב מהרחלים או אפילו מחצה על מחצה חשוב ככולו רחלים ואסור עם פשתן ואם הרוב מהגמלים אז של הרחלים בטל ומותר עם הפשתן. (ב) וכן הדין בפשתים וקנבוס שעירבן ב' ביחד (ג) אם הרוב פשתן אסורין עם הצמר (ד) ואם רובן קנבוס מותר עם הצמר הילכך מי שנתערב לו צמר עם פשתן

חמת נגד הנמר אינו נראה והוי כמו צניעא נחרי חדרים דשרי ומיהו נראה דהרא"ש (שס) פוסק כרנ דכל שאסרו חמית מפני מראית העין אפילו נחרי חדרים אסור (שנא קמו): ודלא כרנ נקיס גאון ודמשמע מדברי הרא"ש נפרק חמית שמת ראית רב נקיס גאון ע"ש. ומכל מקום נראה לי דמדברי הרא"ש לשם יראה דדוקא היכא דאיכא חסדא דאיסורא דאורייתא אבל היכא דאיכא חסדא דאיסורא דאורייתא כההיא (כמוטמ ס.) דלינור שעלו טו קשקשים דעושה ללאחר יד ממעכו כרגליו ואינו חושש ואם כן הך חפירה דחמת הנגד כיון דאינו אלא כלאים דרבנן שהרי אינו שזור שרי ומדע שהרי הרא"ש המיר לתפור נחמית קנטוס דלקמן בסתם ש"ב ולא חשש משום מראית העין אלא בעל כרחך כיון דהתפירה צפשתן לנמר אינו אלא מדרבנן לא אסרינן לה צניעא משום מראית העין דהתפירה ודאי צניעא היא שאינו נראה לעינים חומי התפירה ואם כן הוא הדין חפירה נגד קנטוס חמת נגד נמר וכן עמא דבר:

רצט א צמר רחלים וצמר גמלים וכו'. משנה פרק נחרא דכלאים (מ"א) וכתב נמרדכי פרק כל שעה (פסחים פ"ה מקנה) ע"ש חסות ר"י בשס רבינו חס דאף על פי דאיסור כלאים הוי נמשהו אפילו נחמית אחד של פשתן צננד גדול של אמר כיון דמקודס בטל ברוב גמלים אינו חוזר וניעור אחר כך עם הפשתן לאסור נמשהו אף על גב דכלאים נמשהו דאורייתא: ב ומ"ש וכן הדין בפשתן וקנבוס שעירבן ביחד אם הרוב פשתן אסורים וכו'. פירוש לא מיעבי נחמית רחלים ואמר גמלים דאם הרוב מרחלים דאסור עם פשתן מפני שזרמו זורת אמר רחלים אלא אפילו פשתן עם קנטוס דאין זורמו זורת פשתן אפילו היה הרוב פשתן אפילו הכי אסור ומיהו לאו דוקא ברוב פשתן דהוא הדין מחלה על מחלה נמי אסור וכן כתב הרמב"ם (פ"ה ה"ס) להדיא אלא דרבינו לא חשש לחזור ולפרש כאן כיון שכתב בסמוך אלא אמר רחלים וגמלים: ג ומ"ש הי"בך מי שנתערב לו וכו'. ירושלמי הביאו הרא"ש פרק ט' דנדה ונראה דדוקא היכא דנתערב שלא נמחמין אבל אסור לערב אמר רחלים ואמר גמלים כדי לערב נהן אחר כך פשתן וכן אסור לערב אמר ופשתן יחד על סמך שינעלנו אחר כך נמין אחר:

דרכי משה

רחצ (א) סיהו כמדינתנו ונהגין היתר בכבוד קנבוס כי הוא מצוי לרוב:

פרישה

(ה) וכן חומי משי בסרכל ש"צ צמר. אין לומר דזה הוי זו ואין לרין לומר זו דאם כל הנגד מותר לתפור חמית משי כל שכן שמתר לתפור נחמית משי דיש לומר דהוה אמיעא דדוקא כשהמשי תפור חמת הנגד מותר משום שהמשי אינו נראה ממנון כל כך אבל כשהפיר הנגד נחמית משי נראית המשי ממנון הוה אמיעא דיש לאסור יותר גם הנגד אמר יכול להיות נלא המשי חמית והוה אמיעא דוקא זה מותר דהוה ליה כעומד בפני עצמו מה

שאין כן כשהנגד עצמו תפור נחמית קא משמע לן: רצט (ה) וכן הדין בפשתן וקנבוס שעירבן ביחד. כן הוא בספרים אחרים וכן י"ל: (ג) אם הרוב פשתן אסורים עם הצמר. הוא הדין מחלה על מחלה דלעיל וק"ל. מורי ורבי (מהרש"ל בנהמית לטור): (ג) ואם רובן קנבוס מותר עם הצמר. שפשתן וקנטוס מלד עלמן מותרין זה פה:

הגהות והערות

ה' פ"ז צ"ע בקנבוס דשתיק מינה. ונראה דיש לחלק בו שאם הוא מצבע וזולת לכן כמו שרגיל להיות הקנבוס מצבע מיוחד של ירוק נוטה לאדומית. ניכר שהוא משל פשתן שאינו אלא של צבע לבן. אבל אם יש בגד קנבוס לבן כפשתן ואין ניכר כלל להכדילו משל פשתן, בזה נראה להחמיר. מור וקציעה כח"י: רצט א' בכת"י לנודן ופר"ו ובדפוסי ואדי אל חגי'ארא ושלתיקי, דיהנפורט ובדפוסיים המצויים. (בדפוס שלתיקי בקנבוס ופשתן) בדפוסיים ראשונים (כ"י, בית ופרישה) ובחלק בדפוסיים עתיקים הגירסא בפשתים או קנבוס שערכו (לשון יחיד) ועיין פרישה כאן: ג' ד"ש צמר" כ"ה בדפוסיים המצויים. ובדפוסי הגירסא ישל צמר" ובדפוסים הגירסא "לנימות של צמר": ד' לאו דוקא ולכך השמיטו בטור פ"ה רצט. מעדני יו"ט (פ"ה אור)

[א] בכת"י לנודן ופר"ו ובדפוסי ואדי אל חגי'ארא ושלתיקי הגירסא

ב ומ"ש ולא שייך בהו ביטול אלא קודם אריגה וכו' אפילו עשה בגד מצמר גמלים וארג בו חוט אחד מצמר רחלים וכו'. מוספתא (כלאים פ"ה ה"ח) כתבה ר"ש (פ"ט מ"א) והרא"ש (סג) זמה דברים אמורים זמן שהביא פשתן ולמר וטרפן זה מה

אבל העושה חלוק מלמר גמלים כולו או כולו למר ארנבים וארג בו חוט אחד של למר נזד זה וחוט אחד של פשתן נזד זה אסור פירוש כששני החוטים של למר ושל פשתן זה אצל זה אצל אס זה נזד אחד של חלוק שכולו למר גמלים חוה נזד אחד מותר כן פירשו ר"ש והרא"ש ו"ל ה' ולטעמייהו אולי כפי מה שפירשו מתניתין (מ"ט) דלא יקשור ספק ו' למר בשל פשתן למגור ט' את מתניו אף על פי שהרנועה בלמעט וכמו שיבאר בסיומן ט' (רמז: ד"ה לטובה) והרמב"ם (סג ה"ט) העמיק המוספתא לזרופה ומשמע דאפילו בחוט אחד של למר נזד אחד של החלוק וחוט של פשתן נזד האחר וכדמשמע מדבריו (נפירוש המשנה) נהיה דלא יקשור (ספק) [סרע] וי' של למר בשל פשתן:

א"כ ומ"ש רבינו הי"כך בגד שהשתי ש' משי והערב ש' פשתים אסור לתפרו כלל ב' סיומן ה' והביא רבינו לענין: כתב סמ"ג (לאון רפ"ג פ"ד) דמיני מוספתא עלה דמתניתין זמה דברים אמורים שהביא פשתן וטרף ביניהם אבל הביא חוטי למר של רחלים וטרף מן חוטי למר של גמלים אסור ט' פירוש חוטי משי ולא בטלי י' ע"כ.

דרכי משה

רצט (א) וכתב הרשב"א בחשובה (ח"א) סימן רנ"ט דאפילו אם נתערב חוט אחד בבגד גדול ונאבד בתוכו כל הבגד אסור ולא שייך שום ביטול עכ"ל:

פרישה

(ד) מביא סיון אחר. פירוש קנטס או למר גמלים. והא דקאמר ומנטל אחד מהן רלה לומר הפחות שבהן כגון שנערכו מעט למר רחלים עם הרבה פשתן דמדיא למר גמלים ומנטל הנמר רחלים שהוא המיעוט דלילו לנטל הפשתן היה לרץ לביטולו למר גמלים הרבה אבל להביא אותו מין עגמו יומר ולהוסיף עליו אסור אף על פי שעדיין אינו טווי מכל מקום אין מנטלין בשם אסור עגמו לכתולה. וכן משמע מדכתיב לפני זה וכן הדין בפשתן וקנטס שנערכו אס רופן קנטס מותר עם הנמר ולא קאמר רבנא דאפילו נתערב פשתן עם למר ורופן למר דמותר עם הנמר אף ז"ע דלפי זה הא דכתיב רבינו אחר זה ו"ל שאפילו בחוט אחד של פשתן שארג עם הנמר נעשה כולו גוף אחד של אסור מאי אירא חוט הא אפילו עדיין לא נטוה לא מהני ליה מו ביטול אפילו בחוספת עליו שאר מינים וכדמסיק שם דאפילו פשה כל הבגד מלמר גמלים וכו' דהיינו חוספת משאר מינים. והא דקאמר שם שעשה בגד מלמר גמלים לרבותא כתב כן דלילו חוספת למר גמלים לא שייך בביטול חוטיין דחוט אפילו בחוץ למר הרבה ניכר ואינו מתערב עמו להנטל מה שאין כן חוטיין בחוטיין ומדע דאם חלמר דגם למר ופשתן יש

דרישה

רצט [א] מביא סיון אחר. פירוש קנבוס או צמר גמלים ומבטל אחר מהן והא דקיימא לן (כ"ג ד:) אין מבטלין איסור לכתחלה לא שייך זה אלא באיסור שנערכב בהיתר אבל היתר שנערכב בהיתר ועל ידי חערובת זה נאסר לא שייך ביה ביטול. וקשה דהא בשר בחלב גם כן היתר בהיתר ונעשה בחערובתו איסור ואפילו הכי אסור להוסיף עליו ולבטלו וצריך לומר דהואיל ועדיין אינן טוויים לא מחשבינן לאיסור הצמר והפשתן ומשום הכי שרי. גם יש לחלק דהתם עיקר האיסור דקפיד עליו הוא על ידי חערובת כדכתיב (שמות ל"ו כו) לא תבשל גדי וגו' וכאן אף שגם כן עיקר חערובתו ז' על ידי עירוב היינו דוקא אחר שנעשה כל אחד בפני

הגהות והערות

ה' וז"ל הרא"ש שם 'מוספתא ברי"א וכו' אבל העושה חלוק שכולו צמר גמלים או כולו צמר ארנבים וארג בו חוט אחד של צמר וחוט אחד של פשתן אסור'. מבואר שהרא"ש לא גרס בחוספתא 'בצד זה' 'בצד זה' וכתב ע"ז הפראה פנים (ירושלמי, פ"ט ד"ה לאיהו) שאילו היתה לרא"ש הגירסא שלפנינו ברדאי לא היה חולק עליה ופוסק כרמב"ם וצ"ע שהרי"ש גרס בגירסתו בחוספתא וככ"ז הוא חולק על הרמב"ם וכן הרא"ש בשבועות (כלל ב' ס' ה) כתב בגירסתו בחוספתא וככ"ז פירשה כפירושו בפסקיו: ו' כ"ה בחלופי גירסאות ובכשנינו שלפנינו הגירסא 'סרס' יש גירסא נוספת 'פרט': וי' (פרט) [סרס] כ"ה ברפוס קניגסבורג. ברפיר הגירסא

ומ"ש ולא שייך בהו ביטול אלא קודם אריגה וכו' אפילו עשה בגד מצמר גמלים וארג בו חוט אחד מצמר רחלים וכו'. מוספתא (כלאים פ"ה ה"ח) כתבה ר"ש (פ"ט מ"א) והרא"ש (סג) זמה דברים אמורים זמן שהביא פשתן ולמר וטרפן זה מה אבל העושה חלוק מלמר גמלים כולו או כולו למר ארנבים וארג בו חוט אחד של למר נזד זה וחוט אחד של פשתן נזד זה אסור פירוש כששני החוטים של למר ושל פשתן זה אצל זה אצל אס זה נזד אחד של חלוק שכולו למר גמלים חוה נזד אחד מותר כן פירשו ר"ש והרא"ש ו"ל ה' ולטעמייהו אולי כפי מה שפירשו מתניתין (מ"ט) דלא יקשור ספק ו' למר בשל פשתן למגור ט' את מתניו אף על פי שהרנועה בלמעט וכמו שיבאר בסיומן ט' (רמז: ד"ה לטובה) והרמב"ם (סג ה"ט) העמיק המוספתא לזרופה ומשמע דאפילו בחוט אחד של למר נזד אחד של החלוק וחוט של פשתן נזד האחר וכדמשמע מדבריו (נפירוש המשנה) נהיה דלא יקשור (ספק) [סרע] וי' של למר בשל פשתן:

א"כ ומ"ש רבינו הי"כך בגד שהשתי ש' משי והערב ש' פשתים אסור לתפרו כלל ב' סיומן ה' והביא רבינו לענין: כתב סמ"ג (לאון רפ"ג פ"ד) דמיני מוספתא עלה דמתניתין זמה דברים אמורים שהביא פשתן וטרף ביניהם אבל הביא חוטי למר של רחלים וטרף מן חוטי למר של גמלים אסור ט' פירוש חוטי משי ולא בטלי י' ע"כ.

א"כ ומ"ש רבינו הי"כך בגד שהשתי ש' משי והערב ש' פשתים אסור לתפרו כלל ב' סיומן ה' והביא רבינו לענין: כתב סמ"ג (לאון רפ"ג פ"ד) דמיני מוספתא עלה דמתניתין זמה דברים אמורים שהביא פשתן וטרף ביניהם אבל הביא חוטי למר של רחלים וטרף מן חוטי למר של גמלים אסור ט' פירוש חוטי משי ולא בטלי י' ע"כ.

רצט (א) וכתב הרשב"א בחשובה (ח"א) סימן רנ"ט דאפילו אם נתערב חוט אחד בבגד גדול ונאבד בתוכו כל הבגד אסור ולא שייך שום ביטול עכ"ל:

פרישה

(ד) מביא סיון אחר. פירוש קנטס או למר גמלים. והא דקאמר ומנטל אחד מהן רלה לומר הפחות שבהן כגון שנערכו מעט למר רחלים עם הרבה פשתן דמדיא למר גמלים ומנטל הנמר רחלים שהוא המיעוט דלילו לנטל הפשתן היה לרץ לביטולו למר גמלים הרבה אבל להביא אותו מין עגמו יומר ולהוסיף עליו אסור אף על פי שעדיין אינו טווי מכל מקום אין מנטלין בשם אסור עגמו לכתולה. וכן משמע מדכתיב לפני זה וכן הדין בפשתן וקנטס שנערכו אס רופן קנטס מותר עם הנמר ולא קאמר רבנא דאפילו נתערב פשתן עם למר ורופן למר דמותר עם הנמר אף ז"ע דלפי זה הא דכתיב רבינו אחר זה ו"ל שאפילו בחוט אחד של פשתן שארג עם הנמר נעשה כולו גוף אחד של אסור מאי אירא חוט הא אפילו עדיין לא נטוה לא מהני ליה מו ביטול אפילו בחוספת עליו שאר מינים וכדמסיק שם דאפילו פשה כל הבגד מלמר גמלים וכו' דהיינו חוספת משאר מינים. והא דקאמר שם שעשה בגד מלמר גמלים לרבותא כתב כן דלילו חוספת למר גמלים לא שייך בביטול חוטיין דחוט אפילו בחוץ למר הרבה ניכר ואינו מתערב עמו להנטל מה שאין כן חוטיין בחוטיין ומדע דאם חלמר דגם למר ופשתן יש

דרישה

רצט [א] מביא סיון אחר. פירוש קנבוס או צמר גמלים ומבטל אחר מהן והא דקיימא לן (כ"ג ד:) אין מבטלין איסור לכתחלה לא שייך זה אלא באיסור שנערכב בהיתר אבל היתר שנערכב בהיתר ועל ידי חערובת זה נאסר לא שייך ביה ביטול. וקשה דהא בשר בחלב גם כן היתר בהיתר ונעשה בחערובתו איסור ואפילו הכי אסור להוסיף עליו ולבטלו וצריך לומר דהואיל ועדיין אינן טוויים לא מחשבינן לאיסור הצמר והפשתן ומשום הכי שרי. גם יש לחלק דהתם עיקר האיסור דקפיד עליו הוא על ידי חערובת כדכתיב (שמות ל"ו כו) לא תבשל גדי וגו' וכאן אף שגם כן עיקר חערובתו ז' על ידי עירוב היינו דוקא אחר שנעשה כל אחד בפני

הגהות והערות

ה' וז"ל הרא"ש שם 'מוספתא ברי"א וכו' אבל העושה חלוק שכולו צמר גמלים או כולו צמר ארנבים וארג בו חוט אחד של צמר וחוט אחד של פשתן אסור'. מבואר שהרא"ש לא גרס בחוספתא 'בצד זה' 'בצד זה' וכתב ע"ז הפראה פנים (ירושלמי, פ"ט ד"ה לאיהו) שאילו היתה לרא"ש הגירסא שלפנינו ברדאי לא היה חולק עליה ופוסק כרמב"ם וצ"ע שהרי"ש גרס בגירסתו בחוספתא וככ"ז הוא חולק על הרמב"ם וכן הרא"ש בשבועות (כלל ב' ס' ה) כתב בגירסתו בחוספתא וככ"ז פירשה כפירושו בפסקיו: ו' כ"ה בחלופי גירסאות ובכשנינו שלפנינו הגירסא 'סרס' יש גירסא נוספת 'פרט': וי' (פרט) [סרס] כ"ה ברפוס קניגסבורג. ברפיר הגירסא

הגזירה, ברוב הפעמים לא הכניסו החכמים את טעם הגזירה לתוך עצם נוסח הגזירה, ובמיעוט המקרים ניסחו את גזירתם לומר, שדבר פלוני אסור מחמת חשש אלמוני. וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, דבפלוגתא דר"ש ורבנן (סנהדרין כא.) אי דרשינן טעמא דקרא א"ל, קיי"ל דלא דרשינן טעמא דקרא. כלומר, דזה ברור שיש טעמים לכל המצוות, ואין הקב"ה מצוה עלינו שום מ"ע או שום ל"ת בלי טעם הגון. וכן קיי"ל, דעלינו לדרוש ולחקור ולברר טעמן של כל המצוות, כפי אשר תשיג ידינו, דכמו שאנו מחוייבים ללמוד כל דיני התורה מכת מצות תלמוד תורה, כמו"כ מחוייבים אנו בתורת חלק ממצות ת"ת — לחקור על טעמי המצוות. ומה"ט מצינו בגמ' שחקרו התנאים לדעת, מפני מה קנסה התורה לגנב יותר מן הגולן (ב"ק עט:), ומפני מה קנסה התורה חמשה בקר ישלם תחת השור, ורק ארבע צאן תחת השה (שם בגמרא), וכהנה רבות. אך בהכי פליגי ר"ש וחכמים, אי דרשינן טעמא דקרא. כלומר, אם טעמי המצוות הן ממדות שהתורה נדרשת בהן א"ל, כלומר, שישתנה הדין¹ מחמת טעמא דקרא, שבמקרה שלא יהיה נוהג הטעם, לא תהי' נוהגת המצוה. ולהלכה קיי"ל כברייתא דר' ישמעאל, דבי"ג מצות התורה נדרשת, וטעמא דקרא אינה מהם, ולכך קיי"ל, דאפילו באלמנה עשירה, אף דטעם המצוה אינו שייך בכה"ג, מכ"מ אין ממשכנין אותה. אכן מבואר שמה בגמ' סנהדרין, דהיכא דכתיב להדיא בקרא טעמא דקרא סמוך למצוה, כדכתיב לא ירבה לו נשים ולא יסור את לבבו, בכה"ג ס"ל לחכמים כשיטת ר"ש, דשפיר דרשינן טעמא דקרא. (ועי' תשו' מנחת אלעזר ח"ב סי' נ"ד בהערה א', ביישוב תמיהת הגאון החת"ס, עפ"י מהלך זה⁴).

פוסקים בנדון מצוות צריכות כונה, דאפילו למ"ד מצ"כ, היינו דבעינן כונה לצאת, אך כונה לטעם המצוה לכו"ע לא בעינן. אך במצות סוכה וכדומה, דכתיב בה להדיא — למען ידעו דורותיכם וכו', בעינן לכו"ע שיתכוון לטעם המצוה. כלומר, דהיכא דכתיב

לעישור נכסי, אבל טפי מהכי, כבר אינו דבר הדומה כל כך, ודינו כעקירת דבר מן התורה בקו"ע, שעד כדי כך כבר אין כח ביד החכמים.

ג. ענין דבר שבמנין

ועפ"י דברינו אלו יוכנו היטב דברי הרא"ש לכתובות שם (פ"ד סי' כד), שהביא בשם הגאונים, דהיום מכמה שנים כבר בטלה תקנת בנין דכרין, שאין הטעם אלא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו, ועכשיו נהגו ליתן יותר ויותר, והלואי שיתן לבנו כבתו. ולבסוף הביא טענת הר"ר מאיר הלוי ז"ל, והר"ר יונה ז"ל שכתבו דאין לעקור תקנת חכמים. ועפ"י פשוטו ר"ל, דאף דטעם התקנה לא שייכא בזה"ו, מכ"מ התקנה במקומה נשאר מדין דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו.

ובדעת הגאונים הי' נראה לומר, דברוב גזירות חז"ל מצינו שנגזרו באופן של לא פלוג, דאפילו במקום דלא שייך טעם התקנה, עדיין נוהגת התקנה. אך לפעמים מצינו בגזירות חכמינו, דהיכא דלא שייך הטעם, דהתקנה אינה נוהגת. עי' למשל בגמ' קידושין (יא.) איכא בינייהו קיבל מסר והלך. ועי' תשו' קהלת יעקב (לבעהמ"ח תשו' משכנ"י) חחו"מ סי' ב, שתמיד כשתיקנו חז"ל איזו תקנה או כשגזרו איזו גזירה, הי' להם איזה טעם גדול וסיבה חשובה. ואילו גזרו שלא לצורך, או אפילו מפני צורך קטן, היו עוברים (כמה שגזרו) משום בל תוסיף. (עי' פרמ"ג בפתיחה הכוללת ח"א אות זיי"ן).

ומה"ט קיי"ל, דבמילתא דלא שכיחא ל"ג בו רבנן, דאסור הי' לחכמים לגזור גזירה מפני חשש רחוק של מילתא דלא שכיחא. (עי' בספר ארעא דרבנן אות תיב, הו"ד בשדי חמד ח"ד עמוד 278). אך בנוגע לנוסח התקנה ונוסח

(3) וכ"ה להדיא בחוס' גטין (מט: ד"ה ור"ש, דלא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא לדינא. והו"ד בהשמטות לס' מנ"ח (מצוה חסד), ועיי"ש בפנים הספר.
(4) וכעיי"ו חילקו הב"ח (ריש הל' סוכה) ועוד

וה"ג קיי"ל בנוגע לגזרות דרבנן, דבדאי כל גזרה נגזרה עפ"י טעמים חשובים וחששות חזקות. אכן, ברוב פעמים, שלא הכניסו את טעם הגזירה אל תוך נוסח הגזירה, ככה"ג שייכת הגזירה אפילו במקרה שלא שייך הטעם. ובאותם המקרים שהכניסו את טעם הגזירה אל תוך נוסח הגזירה, אזי כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, והיכא דלא שייך הטעם, לא תהי' נהגת הגזירה.

והוא הדין והוא הטעם בנוגע לדבר שבמנין. דדוקא היכא דנגזרה הגזרה בנוסח סתמי, דוקא או קיי"ל דצריך מנין אחר להחירו. אבל באופן שטעם הגזירה כלול בעצם נוסחת הגזירה, אשר בגזירה כזו ליכא למימר דלא פלוג רבנן, וכעין דאורייתא תיקון, וכאשר נתבאר לעיל, ממילא הוה"ג דלא שייך ככה"ג כללא דדבר שבמנין וכי'. ומעתה נראה להוסיף ולומר, דדוקא בשאר

טעם הכוונה להדיא או הוא נחשב כחלק-עצמי מן הכוונה.

וכע"ז נבי שמעתי ממור"ד הגר"ד סולובייצ'יק, שליט"א, ביישוב קשיית הצ"ח (סוף ברכות) אנ"ב סנהדרין (יב): דאפילו התם תנאי אם מעברין את השנה מפני הטובאה א"ל, ולדעת הסוברים דאין מעברין, דטובאה הותרה בציבור ולא דחוי, איפליגו עד התם אם עברה — ברעבד — אם מעוברת א"ל, דר' יהודה סובר דאפילו ברעבד אם עברה מפני הטובאה אינה מעוברת. וחמה הצ"ח, דהלא קיי"ל דאתם אפילו מוטעין. ויצא לידן ברבר חרש, דר"ז דאתם אפילו מוטעין. רק נאמר בקה"ח ולא בעבור השנה. והמנ"ח חכה על חילוקו זה סתם ספרא שהביא רש"י בפי' עה"ה לפי' אכור, וסתם ספרא ר' יהודה הוא, דבין בקה"ח ובין בעה"ש דרשינן אתם אפילו מוטעים.

וביאר בזה מור"ד, דמתי אנו אומרים אתם אפילו מוטעים, כשקדשו ב"ד את החדש בסתמא, ולא הכניסו את טעם קביעותם אל תוך נוסח קביעות החדש. אבל אם פסקו ואמרו מקודש החדש היום מטעם פלוני, ואותו הטעם היה בטעות, או נמצא שגוף

גזירות דעלמא היתה הכרירה ביד חז"ל או לגזור הגזירה בנוסח סתמי, או לכלול טעם הגזירה אל תוך נוסחת הגזירה. אבל בגזרת חכמים שנגזרה לעקור דבר מן התורה, לכאורה מסתברא לומר שלא היתה הכרירה בידם לגזור בנוסח סתמי בעילום הטעם, שא"כ, יהיו דבריהם סותרים ממש לדיני התורה, וזה אסור להם לעשות, וכדיוקו של הט"ז (או"ח סי' תקפח סק"ה וי"ד סי' קיז סק"א) בלשון הגמ' סנהדרין (מו.) ולא לעבור על דברי תורה, אלא כדי לעשות סייג לתורה, שאפילו בשעה שגוזרים סייג, אסור להם לעבור על דברי התורה ולגזור להדיא בסתירה גלויה למה שמפורש בתורה.⁵

וממילא בהכרח לומר בתקנ"ח דבנין דכרין, אשר לפי"ד הגמ' כתובות הנ"ל יש בה משום עקירת דבר מן התורה באיסור והיחר, שטעם התקנה היה כלול מעיקרא בתוך עצם נוסחת התקנה, וממילא ניחא דברי הגאונים שכתבו

הקביעות ה' מוטעה מתוכו, ככה"ג לא שייך לומר אתם אפילו מוטעים. ובעיבור השנה, תמיד היו נוהגים הבי"ד להכניס את טעם העיבור אל תוך נוסח העיבור, וכלשון החוספחא שהובאה בגמ' פ"ק דסנהדרין — מהדעין אנחנא לכוּן דגזליא ריכין ואימריא דעדקין וכי', [ועי' מפרט זה באורך בקונטרס קידוש החדש, מאת מור"ד הגר"ד ס. נר"ו]. וה"ג, מסתמא כך ניסחו את פסקם — שנה זו מעוברת מפני הטובאה, וטעם זה בלתי נכון הוא, וממילא יוצא שגוף נוסח העיבור מוטעה הוא מתוכו.

ומשל לפה"ד, לשיטת ב"ש, הסוברים דהקדש טעות הוי הקדש, דהיינו דוקא כשענין הטעות הוא בחשבונותיו שעשה במחשבתו. אבל אם ישנה הטעות בעצם הפלאת ההקדשה, ככה"ג אפילו ב"ש יחדו לב"ה דאינו חל בטעות כי האי [ועיין מזה בגמ' נויר ר"פ ב"ש]. עכ"ה.

(5) וכן מתבאר מדברי הראב"ד בהשנותיו לרי"ף כתובות פ"ד נדף יד ע"ב בדפי הרי"ף, וכ"ה נמי שיטת מהר"ל בחכמת שלמה לסנהדרין (נב.), וכ"ה בחשו' מהר"ם לובלין סי' קלח, שגרסם בחלפיות (כך) ס חוברת א) ע"י הרב ד"ר יצחק לרין, שליט"א.

לחדש, דבוה"ז שהטעם לא שייך עוד, שאף עצם התקנה איננו נוהג, ואין בזה משום דבר שבמנין, וכמו שנחבאר.

ד. סדין בציצית בזה"ז

וכסגנון הוה ממש נראה לבאר בכונת חשוכת הרא"ש, שהובאה במג"א להל' ציצית (סי' ט סק"ז), דלא שייך כלל זה דדבר שבמנין וכי' בגזרת התנאים שאסרו להטיל ציצית בבגד של פשתן, דזה ה' שייך דוקא בימיהם שהיה להם חלון, וחששו משום קלא אילן, אבל בזמננו שאין לנו תכלת, ולא שייך הטעם, אזי אף עצם הגזירה נופלת, ואין כונת הרא"ש מובנת כל כך, מאי שנא משאר דבר שבמנין. ולפי דברינו שפיר מובן היטב, שהרי מה שפטרנו סדין מציצית היא גזירה לעקור דבר מן התורה, וכבר נתבאר שכל גזירה שבאה לעקור דבר מן התורה תמיד היה מן ההכרח להכניס את טעמה של הגזירה אל תוך עצם נוסחת הגזירה, בכדי שלא יהיו כעוברים על דברי תורה, וכט"ז הנ"ל עפ"י הגמ'. ובגזירה שבנוסח כזה לית' לכללא דדבר שבמנין, וכנ"ל.

ה. תקיעת שופר בר"ה שחל בשבת בזה"ז

ועי' משנ"ב לאו"ח (סי' שג סי"ח ככה"ל ד"ה והשתא), שהביא מחלוקת הפוסקים אי בעינן סי' רבוא לשוויי רה"ר דאורייתא, וסיים דבריו שמה בקושי', לדעת הסוברים דבוה"ז לית לן רה"ר דאורייתא, למה אין תוקעין שופר בר"ה בשבת בזמננו, כיון דליכא רה"ר, ולא שייך שמא יעבינו ד"א, עכ"ל. והעולם מתמיהים על דבריו, דאיו קושיא היא זו, הלא איסור התנאים שלא לתקוע בר"ה שחל להיות בשבת כדאי הוא דבר שבמנין, וצריך מנין אחר להחירו. אך לפי דברינו, שפיר הקשה הרב משנ"ב, דכיון דגזירה

(6) וכן שמעתי הלכה למעשה ממור"ד הגר"ד ס. שליט"א, שכעס על המתירים, ועל מה שהביאו להוכיח מדברי התוס' ביצה (ל.) ד"ה תנן אין מטפחין, לדליין שרי, דדוקא בימיהן וכי', וכן מדברי הט"ז

זו היתה לעקור דבר מן התורה, מן ההכרח להכניס את טעם הגזירה אל תוך עצם הגזירה, ומאחר שכן, שוב אין בזה משום שבמנין. ואין צורך לכ"ד אחר לעקור את הקדומה, אלא רק צריכים שהב"ד יפסקו לא נוהג בזמננו, ואשר ממילא יצא שכל לא תהא נוהגת אצלנו.

ו. רפואה בשבת בזה"ז

והנה התנאים אסרו רפואה בשבת שיש לו מיחוש בעלמא, גזרה משום סממנים. ויש מן הגדולים שרצו לסעוק, דלא שייך טעם זה, שאולי יש להחיד בשבת בזמננו. (עי' בדה"ש לס' קצות הת קלד סק"ז). ואחרים טענו, דמכ"ס ו שבמנין.

ולפי דברינו יש להעיר, דלכאורה לאסור רפואה ה' תמיד בעקירת דבר מן דבשבת כדאי יש מצות עונג. והחלבה איזה מיחוש הוא נמנע מליקח ההנפשה אליו, כדאי יסבול, ולא יוכל לענא א כדבעי, וא"כ יש לסעוק ולומר, דבן שמעיקרא באה הגזרה לעקור דבר מן ה ההכרח ה' להכניס את טעם הגזרה נוסחת הגזרה, וא"כ, שוב אין בו מן שבמנין, וככל הדברים שביארנו למעלה נחלק ונאמר דלא מיקרי, לעבור על דב אא"כ נזרים נגד דין המפורש בחומי עונג אינה מפורשת בחומש, אלא ו ישע"י.

אכן נראה ד"א, והנה מבואר שבכלל גזרת רפואה בשבת אסרו אפ ויטמינים לחזק את גופו לכל יחלו וככה"ג, אין במניעת הרפואה משום ב

לאו"ח סי' שלט סק"ג, שהסביר בכונת הה מ"ט לא חשוב דבר שבמנין, אמר על בזה"ל, שעל הראשונים אנו מצטערים, מבינים באמת מ"ט לא יד' זה דובר שב